

ЗБОРНИК РАДОВА

ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ

ПОСЕБНО ИЗДАЊЕ

ISBN 978-86-80273-42-6

ИЗДАВАЧ

Филозофски факултет Универзитета у Приштини

Филипа Вишњића бб

Главни и одговорни уредник

проф. др Драги Маликовић

Уредник

проф. др Милета Букумирић

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ

доц. др Голуб Јашовић

РЕДАКЦИЈА

проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Недељко Богдановић, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Срего Танасић, проф. др Чедомир Стојменовић, проф. др Јелица Стојановић, доц. др Драган Лилић, доц. др Голуб Јашовић

РЕЦЕНЗЕНТИ

проф. др Мато Пижурца

проф. др Чедомир Стојменовић

ЛЕКТУРА И КОРЕКТУРА

Сандра Шаре

ПРИПРЕМА

Бобан Станојевић

ШТАМПА

Libro Comrapu (Краљево)

ТИРАЖ

300

Mrs. B. Spink

UNIVERSITÉ DE PRIŠTINA
FACULTÉ DE PHILOSOPHIE

RECUEIL DE TRAVAUX
DE LA FACULTÉ DE PHILOSOPHIE

ÉDITION SPÉCIALE EN L'HONNEUR DU CINQUANTIÈME
ANNIVERSAIRE DE LA CHAIRE DE LANGUE SERBE, DÉDIÉE À
MILOSAV VUKIĆEVIĆ

KOSOVSKA MITROVICA
2010

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ЗБОРНИК РАДОВА
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

ПОСЕБНО ИЗДАЊЕ ПОВОДОМ 50-ГОДИШЊИЦЕ ОСНИВАЊА
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА ПОСВЕЋЕНО
ПРОФ. ДР МИЛОСАВУ ВУКИЋЕВИЋУ

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
2010

ПРЕДРАГ ЈАШОВИЋ МИЛОСАВ С. ВУКИЋЕВИЋ У „БАШТИНИ“	159
ВЕРА ЈОВАНОВИЋ СРПСКИ ПЕРФЕКАТ КАО ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТ ФРАНЦУСКИХ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА „L'ÉTRANGER“ VS „СТРАНАЦ“	167
ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ О ЛЕКСИЧКОМ И ТВОРБЕНОМ ПОТЕНЦИЈАЛУ НЕКИХ РЕЧИ СА ОПШТИМ ПОЈМОВНИМ ЗНАЧЕЊЕМ POPULUS/GENS У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	179
НАДЕЖДА ЈОВИЋ ПИСАЊЕ СУГЛАСНИКА Љ И Њ, Ћ И ЋЈ У „ХИЛАНДАРСКОМ МЕДИЦИНСКОМ КОДЕКСУ“	189
МАРИГА ЈУРИШИЋ НОМИНАТИВ У ГОВОРУ ГОРЊЕ ПЧИЊЕ	201
МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ УСЛОВНЕ РЕЧЕНИЦЕ С ВЕЗНИКОМ „ДА“ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	217
ДРАГАН ЛИЛВИЋ СИНИНОМИЈА И СИНОНИМИЧНОСТ У ПРОЗИ СЛОБОДАНА ЦУНИЋА	231
МИЛОШ ЛУКОВИЋ БОГИШИЋЕВА ЈЕЗИЧКА НАЧЕЛА У ИЗРАДИ ОПШТЕГА ИМОВИНСКОГ ЗАКОНИКА ЗА КЊАЖЕВИНУ ЦРНУ ГОРУ	245
ИВАНА МАРИНКОВИЋ, СЛОБОДАН НОВОКМЕТ НЕКИ АСПЕКТИ КОЛОКВИЈАЛИЗАЦИЈЕ ЈЕЗИКА У СРПСКИМ ДНЕВНИМ НОВИНАМА	261
ЈОРДАНА МАРКОВИЋ ИМЕНСКЕ ЛЕКСЕМЕ У СУДСКОЈ ТЕРМИНОЛОГИЈИ	269
СОФИЈА МИЛОРАДОВИЋ ГЛОТОФАГИЈА И ПРОЦЕСИ ЈЕЗИЧКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ: СРПСКА МАЊИНА У МАЂАРСКОЈ И РУМУНИЈИ	277
БОЈАНА МИЛОСАВЉЕВИЋ КОМУНИКАЦИЈСКИ И ПРАГМАТИЧКИ АСПЕКТ ОГОВАРАЊА	285
ТАЏА МИЛОСАВЉЕВИЋ ГОВОР ГОРЊЕГ И ДОЊЕГ ПРИСЈАНА У СВЕТОСТИ СУСЕДНИХ ГОВОРА	295

ЈЕЛЕНА Д. МИХАЛЛОВИЋ ПРОГРАМИРАНА НАСТАВА ГРАМАТИКЕ.....	305
РУЖИЦА МИРИЛОВ ТЕРМИНОЛОГИЈА КУЛИНАРСТВА У БАЧКОМ ГРАДИШТУ	313
ХАСНИЈА МУРАТАГИЋ–ТУНА ЛИНГВОСТИЛИСТИЧКА АНАЛИЗА НАСЛОВА КЊИЖЕВНОГ ОПУСА ЂАМИЛА СИЈАРИЋА	341
РАДМИЛА ОБРАДОВИЋ ОПИСНИ ПРИДЕВИ У АТРИБУТСКОЈ ФУНКЦИЈИ У СРПСКОМ И ЊИХОВИ ЕКВИВАЛЕНТИ У ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ	355
ВЕСЕЛИН ПЕТРОВИЋ ИЗ ГОВОРА СЕЛА ДИВЦИ У ПРИЈЕПОЉСКОМ КРАЈУ (ЛИНГВОГЕОГРАФСКА СКИЦА, ФОНЕТСКЕ ОСОБИНЕ И ДИЈАЛЕКАТСКА ГРАЂА)	387
ДРАГОЉУБ ПЕТРОВИЋ ТРАГОВИ НЕОАКУТА У ГОВОРИМА ЈУГОЗАПАДНЕ СРБИЈЕ	397
БЕРНИСА ПУРИШ СТИЛИСТИЧКА ВРИЈЕДНОСТ АНТРОПОНИМА У „ГРОЗДАНИНУ КИКОТУ“ ХАМЗЕ ХУМЕ	403
ЈОВАНКА РАДИЋ ПОЈАМ РОД У ГРАМАТИЦИ И ЛОГИЦИ (У СВЕТЛУ „ФЕМИНИЗАЦИЈЕ“ СРПСКОГ ЈЕЗИКА)	411
ДРАГАНА РАДОВАНОВИЋ ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ ИЗ ВАЉЕВСКЕ КОЛУБАРЕ	423
ДРАГАНА РАТКОВИЋ СЛОЖЕНО-ИЗВЕДЕНЕ ИМЕНИЦЕ ЖЕНСКОГ РОДА СА ИНТЕРФИКСОМ -О/Е- У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	451
ЈЕЛЕНА РАТКОВИЋ ЗНАЧЕЊА НАЗИВА ЗА ЗЕЛЕНО У ЕНГЛЕСКИМ И СРПСКИМ ФРАЗЕОЛОГИЗМИМА	465
РАДОЈКА ЦИЦМИЛ-РЕМЕТИЋ, СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ БАЈО ПИВЉАНИН У ОГЛЕДАЛУ ОНОМАСТИКЕ	479
ДРАГАНА СПАСИЋ SOME ASPECTS OF DEALING WITH ENGLISH MORPHOLOGY	487

ИВАНА МАРИНКОВИЋ¹, СЛОБОДАН НОВОКМЕТ
Институт за српски језик САНУ, Београд

НЕКИ АСПЕКТИ КОЛОКВИЈАЛИЗАЦИЈЕ ЈЕЗИКА У СРПСКИМ ДНЕВНИМ НОВИНАМА²

Апстракт: Циљ овог рада је да анализира у којој је мери извршена колоквијализација језика у српској сензационалистичкој штампи и да уочи категорије у којима се огледају главни видови нарушавања књижевнојезичке норме у овој врсти текстова.

Кључне речи: функционални стилови, публицистика, књижевнојезичка норма.

Публицистички функционални стил одликује велики број различитих форми изражавања, што га чини веома разуђеним. У новинама можемо уочити форме извештаја, чланака, уводника, коментара, приказа, рецензија, огласа, стрипова и др. Због оваквог разноликог садржаја, Д. Кристал (Кристал, 1995: стр. 388) уочава да не могу све новине имати јединствени стил писања и тиме негира појам „журнализе“ као хомогеног стила писања.

1. ivana.marinkovic@isj.sanu.ac.rs

2. Овај рад је настао у оквиру истраживања за студентску конференцију „Балкан на раскршћу“ одржану у Гањску маја 2005. године.

Којим ће се језичким средствима користити новинар, зависи од специфичности самог жанра, тј., од рецепијенага којима се новинар обраћа. Неке од одлика су истовремено у функцији конкретности израза и експресивности, употреба клишеа је неопходна да би читалац веома брзо прихватио информацију, а јасност и веродостојност су потребне у преношењу вести.

Структурирање израза утиче на различит степен испридржавања норме, тј., на одступања која могу бити свесна и несвесна. „Несвесна одступања могу се појавити у свакој врсти ПФС-а. Она настају када се не води рачуна о језичком изразу или се пак довољно не познаје стандарнојезичка норма. [...] Приликом структурирања ПФС-а, јак утицај испољавају спољњи фактори, од којих је најизраженија брзина којом се припремају новинарски прилози. Новинар често има толико времена да обрати пажњу на садржај, а лектор који пут уопште не погледа текст. Због кратких временских рокова долази до граматичких, правописних и стилских грешака“ (Тошовић, 2002: стр. 304). Осим ових несвесних грешака новинара, у штампаним медијима уочавају се и свесна одступања од књижевнoјезичке нормe. Таквим одступањем намерно се нарушавају језички стандарди ради стварања посебних стилских ефеката.

Циљ овог рада је да укаже на тенденције у штампи које се огледају у свесном кршењу нормe, тј., у све учесталијој употреби колоквијалне лексике и конструкција током последњих година. Грађа³ за овај рад ексцерпирана је из дневних новина *Курир*, које представљају један од најтиражнијих дневних листова у Србији. С обзиром на то да је овај лист типични представник сензационалистичке („жуте“) штампе, у њему се користе различита језичка средства за постизање експресивности те је био погодна грађа за наше истраживање. Покушаћемо да укажемо на све већи број ненормативних језичких елемената који продиру у нашу публицистику, где се метафоризацијом, фразеологизмима, језичком игром јасније дочарава актуелна ситуација у земљи.

Најочигледнија одступања од стандарда уочљива су већ на први поглед у бележењу редукованих фонетских варијанти карактеристичних за разговорни језик. Ове редукције, осим што уносе одлике разговорног језика у језик штампе, појачавају и елемент хумора у целокупном изразу. Пр.:

Ајмо, ајде, сви на терен (18.2, 24); *Ајмо* сви „Доле влада“ (25.2, 4); *Марадона дужан к'о* Грчка (25.2, 21); *Троши к'о* упалач (26.2, 18); *Можс'* да се деси и неки такав (7.2, 3); *Жиле, окле* ти пежо 307? (6.10, 4); *О'кле* лова? (2191/10), *С'писк'о* сам милионе и није ми жао (7.2, 23).

3. Примери ће бити навођени у оригиналном облику, са подацима у загради о датуму и броју стране одакле су преписани (принцип примењен на примере из „Курира“ за 2005. годину) и бележењем броја новина и стране са које су преузети (примери из 2009).

Међутим, посебно се у штампи овог типа издваја употреба лексема, лексичких спојева и синтаксичких конструкција карактеристичних за разговорни језик, што се може разматрати у оквиру неколико тачака.

ФАМИЛИЈАРИЗАЦИЈА

Често се уместо пуних имена и презимена личности из јавног, политичког и културног живота користе само њихова имена или надимци. Оваква појава указује на потребу нарушавања дистанце према јавним личностима, ствара се замишљени фамилијарни однос како би се манипулативно утицало на читаоце који на тај начин брже и непосредније усвајају дату информацију⁴.

1. Употреба личног имена и надимка конотирају неформалност, фиктивно приближавање препознатљивим личностима из политичког, културног или естрадног миљеа:

Чега није видео *Слобу* (28.2,5), *Шийтар* и *Кум* (14.2,1), *Мило* проводи (25.2, 4), *Како живи Борис?* (23.2, 5), *Вужиа* није циција (24.2, 24), *Леију* баш брига за *Баџија* (28.2, 2), А за *Мрку* трубе (2181/1); *Скроји* нам га *Влајко* (2138/1).

2. Творенице од имена осликавају процес „играња речима“ којим се стварају нови називи за извесне појаве: „*чедистичка*“ *офанзива* (14.2, 3) – од личног имена оформљен је назив за припаднике одређене фракције, од којег је изведен присвојни придев. Слична појава формирања назива за припаднике одређене групације уочава се у пр.: *Дулићи* (25.2, 12) – за чланове групе „Бјело дугме“ и у неубичајној лексеми *дећинђизација* (22–23.1, 2), са префиксом страног порекла *де-* и изведеном имсницом од презимена.

3. Надимци или имена удружени са колоквијализмима користе се за изазивање ефективне звучности наслова, чиме се привлачи читалачка маса. На овај начин, фамилијаризација се подиже на виши степен:

Борисе, ниси фер (25.2, 2); *Педи, таће доле* (7.2,8); *Прџа, Чего* (14.2, 5); *Фактор Чего* (3.3, 5); *Пеђа, сад си ти краљ* (25.2, 23); *Сујер-Аца* (2181/7).

4. Елидирани називи у оквиру синтагме такође се користе за премошћавање дистанце између читаоца и јавних личности нпр.: „Док *Пушење*

4. „Тако се [...] у јавној (масовној) комуникацији, било у електронским било у штампаним медијима, у улози адресата не очекује активни судионик, саговорник, а поготову неистомишљеник, него пасивни учесник, најчешће у улози примаоца поруке, једном речју, публика, неиздиференцирана група људи, колектив, чиме је доведена у питање и наводна демократизација и либерализација јавне комуникације“ (Ристић, 2006: стр. 16).

свира гаучосима, Куста снима Марадону“ (25.2, 15) за групу „Забрањено пушење“; *Земунци* (14.2, 5) као елидирани назив за чланове земунског клана, *Дујме* (25.2, 13) за групу „Бијело дугме“ или полусложеница *Нарко-кестјен* (2007/13) као карактеризација за певача групе „Дивљи кестен“.

ЖАРГОНИЗАЦИЈА⁵

„Жаргонска лексика и шатровачки говор су углавном ограничени на књижевнопублицистички подстил. Они имају више шанси да се појаве на радију или телевизији због тога што се ради о претежно говорној комуникацији“ (Тошовић, 2002: стр. 324). У новинама запажамо све већи продор различитих жаргона⁶, од којих је најчешћи општи жаргон, настао из субкултурног и омладинског⁷ жаргона као најмаштовитијег и најсликовитијег.

1. Продирање омладинског жаргонског типа⁸ углавном разбија формални тон исказа којим се пружа информација:

диже фрку у јавности (14.2, 5); *исфолирани* „француски“ ниво (25.2, 9); „*Пейсарга*“ коју су прошлог викенда *йојили* (25.2, 22); појавиле се савршено „*скоцкане*“ (25.2, 24); Звездаши *разбили* Албанце (7.2, 7); „*Јаковайи*“ песме за следећи албум (7.2, 12); „*приводили*“ су му лепотице (7.2, 20); Бен Кингсли *мувао* Винону Рајдер (3.3, 17); *На јомили* Карић, Човић, Каса и Љајић (23.2, 2); „*сачекуша*“ за Дњепар (24.2, 23); Том Круз нашао нову *рибу* (24.2, 14); *Чисјика* на Новом Београду

5. Проблем експресивизације, жаргонизације језика у сфери јавне употребе језика помиње Стана Ристић: „Међутим, оно што међу новим појавама у лексичком систему негативно утиче на стабилизацију норме стандардног српског језика јесте слабење лексичке норме, што се нарочито огледа у брисњу граница између стандардне и супстандардне лексике“ (Ристић, 2007: стр. 47).

6. Покушавајући да дефинише општи жаргон, Драгослав Андрић у предговору говори: „Раније, жаргон је био језик ужих група; али данас, скоро свугде у свету, или се те групе много више мешају, или много шире и брже размењују информације једна о другој. Многе речи које су биле својствене само једној социјалној групи – постале су својина и неке друге групе, или чак елемент жаргона који би се могао сматрати општим“ (Андрић, 2005: стр. IX, у предговору).

7. „Жаргон младих има и додатну функцију противтеже у односу на жаргон администрације, бирократије, дипломатије, политике“ (И.: стр. XVIII, у предговору).

8. Проблематику разграничавања и систематизације жаргона истиче Р. Бугарски: „Промене у омладинским жаргонима такође су брзе, иако најчешће дружије мотивисане – потребом сваке генерације да особеним језичким средствима потврди свој групни идентитет. [...] Осим тога, ту није реч о оштрим границама, него о финим прелазима, уз повремено стапање различитих жаргона (нпр. неки субкултурни жаргони су истовремено и карактеристично омладински). Стога је целокупно поље жаргона веома тешко испарцелисати на неки системски и општеприхватљив начин“ (в. Бугарски, 2006: стр. 218).

(28.2, 9); У Подгорици 25 *хамића* (7.9, 6); *Лукла* странка Ивковића (27.10, 5); Тина Тарнер *кулира* по Алпима (2.12, 17); Последњи осмех за краља *зезања* (12.2, 12); *Привео мајорку* (2090/1); *Шујинула дечка* (2090/13); *Пао секс* (2191/13).

2. Употреба специфичног спортског жаргона је честа и представља неопходан елемент за праћење и разумевање спортске тематике: описати „*вучицу*“ (22.2, 22) – за фудбалски тим Рома; „*Карамеле*“ (22.2, 22) – играчи Евертона; „*Џејлови*“ (22.2, 22) – играчи Тотенхема; „*Канаринци*“ (22.2, 22) – играчи Норича; „*Фолксвајеновци*“ (22.2, 2) – играчи Волфсбурга; „*Асијриније*“ (22.2, 2) – играчи Бајера; „*Делфини*“ пливају ка медаљи (2078/21) – српски ватерполисти.

Овде ваља напоменути да је „жаргон тешко, а некад и немогуће, разграничити од других врста језичких варијетета, а нарочито од ширег разговорног језика“ (Бугарски, 2006: стр. 219).

ВУЛГАРИЗАЦИЈА⁹

Често се у „Куриру“ уочава и нека псовка или опсцена реч¹⁰, углавном на страницама посвећеним забави и естради. „Учесталост и масовност употребе опсцених речи у свим друштвеним срединама као и ниво говорне културе уопште зависе примарно од конвенционалне норме која увек одражава друштвене прилике и социјално-психичка стања говорника једне језичке заједнице“. (Ристић, 2006: стр. 61) У насловима дневне штампе оваква лексика често има улогу да скандализује и повећа тираж. Грађа доноси следеће примере:

Моје *сисе* на све стране висс (3.3, 17); *јорно-фойке* (25.2, 2); Пеђа ново „*џрџа*“ (22–23.1, 30); Нема *сисе* до мајчине (14.3, 16); Роби: *Креснуо сам* четири спајсисе (29.11, 17); Голо *гује*, *џуза* XXXXL (2181/1); Опет се *џрљају* (2175/1).

Један од видова маскираног придржавања норме и избегавања употребе опсцене лексике јесте стављање трију тачки на месту вулгаризма: *Каролина*, *џако бисмо ње ...* (2077/1). Распрострањено је и несистематско коришћење одређене лексеме „секс“ и детерминатива „секси“ у пр.:

9. Подробно о опсценој лексици писао је Данко Шипка у: Шипка, 1999.

10. Новија проучавања вулгаризама указују на следеће: „Употреба опсцених речи и псовки оцењује се као најгрубљи (највулгарнији) начин непоштовања говорне норме и норми понашања и као израз личне некултуре и ниског степена културе уопште, што се традиционално приписивало припадницима нестандардних говорних идиома. Наш корпус, као и новија истраживања, демантују овакве предрасуде [...] Показало се да је употреба оваквих јединица у говору одраз не само афективних стања говорника него и других нејезичких елемената комуникације“ (Ристић, 2006: стр. 61).

секс брука (14.2, 3); секси фотке (14.2, 9); секси позе (14.2, 9); секси игрице (25.2, 20); Севе&Брега секса&снега (14.2, 19).

КОЛОКВИЈАЛИЗАЦИЈА¹¹

Анализирана грађа указује на то да дневна штампа прибегава устаље-ним лексичким спојевима и конструкцијама који припадају разговорном слоју језика¹². Они углавном потичу из различитих сфера неформалног говорног језика¹³:

1. Уплив колоквијалних лексичких спојева из неформалног, разговорног дискурса запажамо у примерима:

Радикали и Карићев ПСС *никад јачи* (3.3, 5); *Влада има никад мању потрошњу* (3.3, 5); *Власници сумњају да им је изненадну рацију сме-стио* градоначелник (23.2, 9); *Куку, жено, зар поред Бреда?* (24.2, 17); *Ма, сујер* (14.2, 19); *Има, бре, да победимо* (3.2, 24); *Мало овако, мало онако* (25.2, 23); *Генерали, предајте се, шито сће иакви* (17.3, 4); *Или да или бу* (25.2, 4).

2. Неки од израза који обитавају у колоквијалном језику нашли су своју примену у насловима:

чисте руке и мирна савес (14.2, 3); *ни то не држи воду* (14.2, 3); *ојран новац* (14.2, 19); *узети под своје* (14.2, 23); *бабе и жабје* (25.2, 8); *тврдо орах* (25.2, 22); *мртва њрка* (22.2, 22); „*вечити лузер*“ (22.2, 23); *оставио на цедилу* (7.2, 1); *Где ће шути са ројитим* (7.2, 3); *узети са резервом* (7.2, 4); *Шта су иражили, то су добили* (7.2, 7); *Клинт Иствуд покупио кајмак на додели Оскара* (1.3, 15); *Пуном њаром* (2083/7); *Стевка коло води* (2083/15); *Врућ кромпир* (2138/4); *Пуче ии-ква* (2181/1).

11. Бугарски раздваја колоквијализме од жаргонизама (в. Бугарски, 1995: стр. 133), али у свом даљем раду модификује свој став брисањем јасне границе између њих (в. фусноту бр. 15).

12. „Поједини актуелни коментари могу бити препуни колоквијализама. [...] Оштрином језика и употребом разнородне лексике одликује се стил писања многих новина и публициста“ (Тошовић, 2002: стр. 320). Коришћена грађа из *Курира* указује на масовно коришћење колоквијализама које престаје да буде одлика специфичног стила инвентивног новинара.

13. Р. Бугарски говори о жаргонизацији у ширем смислу речи: „Тиме обухватамо распон између речи које припадају ширем разговорном језику, па су тако већи део језичког стандарда или су на његовом прагу (као *здравсйвењак, оийорачи, сачекуиша, ијерејана, роийиљјада, фолиранџ*) и оних типично жаргонски у ужем смислу (као *слейак, гоийџ, наркос, жураја, диниа*)“ (Бугарски, 2001: стр. 74–75).

ИДИОМАТИЗОВАНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ

Често се у насловима чланака сусрећемо са идиоматизованим конструкцијама које се углавном употребљавају у устаљеној форми, али у другојачијем контексту, или један део бива замењен другим лексичким садржајем (поступак контаминације)¹⁴ са циљем да путем асоцијација и алузија изазове реакцију реципијента. Прикупљена грађа указује на то да има више типова оваквих образовања, а неке од њих ћемо издвојити у овом раду.

1. Често понављани цитати уметничких или забавних дела који имају општу употребу у разговорном језику бивају инкорпорирани у различите контексте. Пр.: *Хоће свој део* (28.2, 20) и *Оћу своје минуће, нећеће да ме њревариие* (22–23.1, 2) – рсплика из филма *Маратјонци ѡрче ѡчасни крућ* прилагођена спортском контексту; *Цена, ѡрава сиићница* (22–23.1, 2) – цитат из стрипа *Алан Форд* употребљен у социјалном контексту; *Хеј хај, баш нас брија, возимо се на ѡаљииа* (14.2, 19) – употребљени стихови кантаутора Ђорђа Балашевића; *заводнички „ѡеје ле ѡвор“ ѡолег* (14.2, 19) – назив лика из цртаног филма уграђен у синтагму; *Секс и Београд* (4.2, 16) – асоцијација на познату серију *Секс и град*; *Сви ѡвеваљски дилераши* (2181/11) – измењен стих из песме *Сви ѡвеваљски ѡамбураши*.

2. Секундарни облик идиома може бити условљен променом лексичке јединице¹⁵. Међутим, алузија је увек толико очигледна (никада се у целисти не нарушава устаљени израз) да одмах активира већ постојеће знање читаоца. Из коришћене грађе издвајамо примере: *И Срби ѡушку за свећ* имају (3.2, 6) – модификована фраза *И ми коња за ѡрку имамо*; *Пућуј, Кресе, ићумане* (25.2, 23) – алузија на израз *Пућуј, ићумане, не ѡићај за манасћир*; *Каг на врби роди седмица* (17.3, 6) – измена лексеме *ѡрошје*; *Прво ѡа Фурија* (2138/24) према фразеологизму *ѡрво ѡа мушко*.

ЗАКЉУЧАК

У језику дневне штампе уочава се тенденција све чешће употребе средстава разговорног језика и на различите начине (фамилијаризацијом, жаргонизацијом, вулгаризацијом, колоквијализацијом и употребом идиоматизованих конструкција) нарушавају се оквири стандарног језика. Разноврсне комбинације елемената разговорног стила неминовно свакодневно продиру у новински текст са циљем да скрену пажњу на извесну

14. Публицистички стил све чешће руши нормативно правило о устаљености лексике (в. детаљније о томе у: Петровић, 1989).

15. О овом иповирању пословица, изрека и израза у насловима в. такође у: Петровић, 1989.

информацију. Примери који су коришћени у овом раду указују на то да одлике разговорног стила не одражавају само ужурбаност или немарност новинара већ свесно кршење норме ради постизања ефективности. Понекад овакви примери могу бити довитљиви и креативни, али у већини случајева њихова употреба је претерана и непримерена.

ЛИТЕРАТУРА

- АНДРИЋ, 2005: Андрић Д. (2005). *Двосмерни речник српској жаргона (и жаргону сродних речи и израза)*. Ваљево: Zepet Book World, „Топаловић“.
- БУГАРСКИ, 2001: Bugarski R. (2001). *Lica jezika: sociolingvističke teme*. Beograd: Ćigoja štampa.
- БУГАРСКИ, 2003: Bugarski R. (2003). *Žargon – lingvistička studija*. Beograd: Ćigoja štampa.
- БУГАРСКИ, 2006: Бугарски Р. (2006). „Жаргон – да или не?“. У: *Књижевности и језик* (бр. 3–4). Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије и Друштво за српски језик и књижевност Црне Горе.
- КРИСТАЛ, 1995: Kristal D. (1995). *Kembrička enciklopedija jezika*. Beograd: Nolit.
- ПЕТРОВИЋ, 1989: Петровић В. (1989). *Новинска фразеологија*. Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада.
- РИСТИЋ, 2006: Ристић С. (2006). *Раслојености лексике и лексичка норма*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- ТОШОВИЋ, 2002: Тошовић Б. (2002). *Функционални ситлови*. Београд: Београдска књига.
- ШИПКА, 1999: Шипка Д. (1999). *Ойцене речи у српском језику*. Нови Сад: Прометеј.

Ивана Маринковић, Слободан Новокмет

SOME ASPECTS OF BREAKING STANDARD LANGUAGE NORM IN SERBIAN DAILY NEWSPAPERS

SUMMARY

The aim of this paper is to show how standard language can be transformed from its normative form in daily newspapers and to observe which substandard language forms are commonly implanted in the register of newspaper reporting. Examples are taken from the daily newspaper „Kurir“, which is the main representative of yellow journalism in Serbia.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41:929 Вукићевић М. (082)
012 Вукићевић М. (082)
811.163.41`282.3(082)
811.163.41`373(082)
811.163.41`367(082)

ЗБОРНИК радова : Филозофског факултета [Универзитета у Приштини] : посебно издање посвећено проф. др. Милосаву Вукићевићу / [уредник Милета Букумирић] . – Посебно изд. - Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2010 (Краљево : Libro Comrapu) . – 606 стр. ; 24 cm

На спор. Насл. Стр. : Recueil de travaux. – Радови на срп. , енгл. и рус. језику. – Тираж 300. – Напомене библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. – Summary; Résumé ; Резюме.

ISBN 978-86-80273-42-6

1. Ств. Насл. На упор. Насл. Стр.

а) Вукићевић, Милосав (1932-) –

Библиографија – Зборници б) Српски језик –

Зборници

COBISS.SR-ID 177605132